رویش روان شناسی، سال ۱۳، شماره ۶، شماره پیاپی۹۹، شهریور ۱۴۰۳
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),13(6), 2024

پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی براساس علائم روان‌تنی، ویژگی‌های شخصیتی، رابطه پدرفرزندی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان

Prediction Of School Burnout based on Psychosomatic symptoms, Personality traits, Father-Child Interaction and its Components In Students

الهام قاسمی
کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران.
زینب اقارب پرست (نویسنده مسئول)
کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی- خانواده، دانشگاه غیرانتفاعی علم و فرهنگ تهران، تهران، ایران.
اعظم نوفرستی
استادیار گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
محمد علی اسفندیاری
دانشجوی کارشناسی روانشناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

Elham Ghasemi
Master's degree in Counseling and Guidance, Islamic Azad University of Tehran Science and Research Branch, Tehran, Iran.
Zeinab Agharebparast *
Master's degree in Clinical-Family Psychology, Non-profit University of Science and Culture, Tehran, Iran.
Zagharebparast@gmail.com
Azam Noferesty
Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tehran, Tehran, Iran.
Mohammad Ali Esfandiari
BA student in Psychology, University of Tehran, Tehran, Iran.

چکیده
پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی براساس علائم روان تنی، ویژگی‌های شخصیتی، رابطه پدر فرزندی و مؤلفه‌های آن در دانش آموزان انجام شد. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پایه هفتم متوسطه بود که در منطقه ۵ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند. براساس فرمول کوکران، تعداد ۳۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های، فرسودگی مدرسه‌ای SBI (سالملا- آرو و همکاران، ۲۰۰۹)، علائم روان تنی PSQ (لاکورت و همکاران، ۲۰۱۳)، پنج عامل بزرگ شخصیتی NEO-FFI (کاستا و مک کری، ۱۹۹۴) و رابطه والد فرزندی PCRS (فاین و اسچووبل، ۱۹۸۳) پاسخ دادند. نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد، از بین متغیرهای پیش‌بین، متغیرهای علائم روان‌تنی (B=۰/۱۱؛ P=۰/۰۰۰۱)، روان‌رنجوری (B=۰/۵۶؛ P=۰/۰۰۰۱)، دلپذیری (B=۰/۵۱؛ P=۰/۰۰۲) و خشم (B=۱/۲۴؛ P=۰/۰۰۰۱) به صورت مستقیم و معنادار و متغیرهای برونگرایی (B=۰/۱۱؛ P=۰/۰۱) و آمیختگی با پدر (B=-۰/۲۷؛ P=۰/۰۰۳)، به صورت غیرمستقیم و معنادار قادر به پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی بودند. باتوجه به نتایج به دست آمده، دانش‌آموزانی که صفت روان-رنجورخویی، دلپذیری، علائم روان‌تنی و خشم نسبت به پدر خود دارند، به احتمال بیشتر دچار فرسودگی تحصیلی می‌شود. همچنین پایین بودن صفت برون‌گرایی و درگیری و آمیختگی با پدر افراد را بیشتر مستعد فرسودگی تحصیلی می کند.

واژه‌های کلیدی: *رابطه پدرفرزندی، علائم روان‌تنی، ویژگی‌های شخصیتی، فرسودگی تحصیلی.*

Abstract
The present study was conducted to predict School burnout based on Psychophysical symptoms, Personality traits, Father-child Relationships, and their Components in Students. The descriptive research method was correlation type. The research population included all the seventh-grade high school students studying in the 5th district of Tehran in the academic year of 1402-1403. Based on Cochran's formula, 300 people were selected by random multi-stage cluster sampling method. They answer questionnaires, school burnout SBI (Salmela-Aro et al., 2009), Psychosomatic Symptoms PSQ (Lacourt et al. colleagues, 2013), Big-Five Personality NEO-FFI (Costa & McCreary, 1994) and Parent-Child Relationship PCRS (Fine & Schoebel, 1983). The Results of multiple regression showed that among the predictive variables, variables of psychosomatic symptoms (B=0.11; P=0.0001), neuroticism (B=0.56; P=0.0001) P=), pleasantness (B=0.51; P=0.002) and anger (B=1.24; P=0.0001) in a direct and significant way and extraversion variables (B=0.11; P=0.01)) and integration with father (B=-0.27; P=0.003), were able to indirectly and significantly predict academic burnout. According to the obtained results, students who have neuroticism, agreeableness, psychosomatic symptoms, and anger toward their father are more likely to experience School burnout. Also, low extroversion and low involvement with the father make people more susceptible to School burnout.

Keywords: *Father-Child Interaction, Psychophysical Symptoms, Personality Traits, School burnout.*

نوع مقاله : پژوهشی | **دریافت : دی۱۴۰۲** | **پذیرش: اسفند ۱۴۰۲** | **ویرایش نهایی: شهریور ۱۴۰۳**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

مقدمه

فرسودگی تحصیلی[1] اخیراً به یک چالش جهانی تبدیل شده، که زندگی بسیاری از دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار داده است. بیشترین احساس فرسودگی در دانش‌آموزان به خاطر عوامل تنش‌زای محیطی و درخواست‌های اضافی برای انجام تکالیف است، که به صورت خستگی مفرط، بدبینی و احساس بی‌کفایتی بروز می‌کند (سالملا-آرو و آپادیایا[2]، ۲۰۱۴). یافته‌ها نشانگر آن است که علائم فرسودگی تحصیلی احتمال اهمالکاری در انجام تکالیف، فرار از مدرسه و ترک تحصیل را افزایش می‌دهد. این مسئله هزینه‌های عاطفی و روان‌شناختی قابل‌توجهی بر روی دانش‌آموزان داشته و احتمال مشارکت دانش‌آموزان در تحصیلات متوسطه را کاهش می‌دهد (ویتانن[3] و همکاران، ۲۰۲۱).

عنصر اصلی در بروز فرسودگی، استرس مزمن است و افرادی که دچار فرسودگی تحصیلی می‌شوند، کاهش انرژی و احساس خستگی شدید دارند و علاوه بر این برخی از افرادی که دچار فرسودگی می‌شوند، علائم روان‌تنی[4]، نظیر؛ سردرد، تهوع، کم‌خوابی و تغییراتی در عادات غذایی را تجربه می‌کنند (لونفورد و هاکویست[5]، ۲۰۲۰). آندو[6] (۲۰۲۰) اختلالات روان‌تنی را اختلال بدنی می‌داند که تحت تأثیر ذهن قرار دارد و استرس‌های روان‌شناختی، بدن را تا نقطه پریشانی به واکنش وا می‌دارد. در سال‌های اخیر اگرچه شیوع علائم بیرونی همچون سرکشی، تکانشگری و پرخاشگری در بین نوجوانان پایدار بوده است، اما بروز علائم درونی مثل علائم روان‌تنی، افسردگی و اضطراب در قرن بیست و یکم به ویژه در نوجوانان افزایش فزاینده‌ای داشته است. مطالعات نشان می‌دهد که تقریباً ۵۰ درصد از نوجوانان ۱۴ ساله قبلاً با علائم روان‌تنی تشخیص داده شده‌اند که این نسبت ممکن است تا سن ۲۴ سالگی به ۷۵ درصد افزایش یابد. اکثریت دانش‌آموزان و دانشجویان دارای علائم روان‌تنی در محدوده سنی ۱۴ تا ۲۴ سال هستند. علائم روان‌تنی بر نحوه رفتار، درک و واکنش فرد به دنیای اطراف تأثیر می‌گذارد و دانش‌آموزانی که این علائم را دارند، بیشتر به سمت مصرف مواد مخدر و اقدام برای خودکشی کشیده می‌شوند (نوافله[7] و همکاران، ۲۰۱۸). پیشرفت علائم روان‌تنی می‌تواند بر مهارت‌های یادگیری و موفقیت تحصیلی تأثیر بگذارد و منجر به کاهش بهزیستی روانی و رضایت تحصیلی دانش‌آموزان شود (استیگلیک [8] و همکاران، ۲۰۲۲).

اگر چه استرس به عنوان عنصر اصلی فرسودگی می‌تواند منجر بر علائم روان‌تنی شود، اما اینکه افراد چه نوع واکنشی به استرس نشان دهند، مربوط به سازگاری افراد و نیز کاملاً به طبیعت شخصی هر فرد و ویژگی‌های شخصیتی[9] او می‌باشد که این ویژگی‌ها جنبه رفتاری، جسمی و روانی دارند و شامل؛ با وجدان بودن[10]، دلپذیر بودن[11]، برون گرایی[12]، روان‌رنجورخویی[13] و انعطاف‌پذیری[14] هستند. افراد با وجدان دارای سطوح بالای اشتیاق، استقلال و مسئولیت‌پذیری هستند و باکفایت، منظم، وظیفه شناس، موفقیت طلب و خویشتن دار هستند. دلپذیر بودن به معنی توافق پذیری، نوع‌دوستی و همدردی با مردم، برون‌گرایی به معنی اجتماعی بودن و رابطه با دیگران داشتن، روان‌رنجور خویی به معنی تجربه هیجانات منفی و نااستواری هیجانی است که شامل؛ ویژگی‌های خشم و کینه‌ورزی، افسردگی، هوشیاری به خویشتن و آسیب‌پذیری و انعطاف‌پذیری به معنی گشودگی، اشتیاق و علاقه افراد به تجربه پدیده‌ها و رویدادهای جدید و میزان ارزیابی فرد در مورد قابل کنترل بودن شرایط تعریف شده است که این ارزیابی در موقعیت‌های مختلف تغییر می‌کند (مولر[15] و همکاران، ۲۰۲۳). فرودنبرگر[16] (۱۹۷۴) که برای اولین بار مفهوم فرسودگی را مطرح کرد بر اهمیت شخصیت تأکید کرد. از نظر او به طور کلی، افرادی که دارای سندرم فرسودگی بالا هستند، درونگرا، حساس، همدل با دیگران، بسیار وابسته به محبت و شناخت دیگران هستند و بیش از حد خود را از دیگران

1 . School Burnout
2 . Salmela-Aro & Upadyaya
3 . Vitanen
4 . Psychosomatic symptoms
5 . Lönnfjod & Hagquist
6 . Ando
7 . Nawafleh
8 . Stiglic
9 . Personality Traits
10 . Conscientiousness
11 . Agreeableness
12 . Extraversion
13 . Neuroticism
14 . Openness
15 . Müller
16 . Freudenberger

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

شناسایی می‌کنند. اهمیت شخصیت به این معنی است که ویژگی‌های بین فردی مانند ویژگی‌های درونی و حمایت های اجتماعی از عوامل فیزیکی و محیطی مهم‌تر است (لی[1] و همکاران، ۲۰۱۷).

با توجه به نقش ویژگی‌های شخصیتی در بروز فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان، وجود عوامل محیطی، ارتباطی و جو خانواده نیز در بروز فرسودگی اهمیت زیادی دارد (پیز-گامجه[2] و همکاران، ۲۰۲۰). نخستین رابطه هر فردی با دنیای بیرون رابطه والد فرزندی[3] است و معرف دنیای ارتباطات فرزندان و یک رابطه مهم و حیاتی برای ایجاد امنیت و عشق است که شامل ترکیبی از رفتارها، احساسات، هیجانات و انتظاراتی است که منحصر به پدر و مادر خاص و یک کودک خاص است (اینانلو و همکاران، ۱۴۰۱). فقدان ارتباط والد فرزندی مناسب منجر به فعل و انفعالات ضعیف و سطحی بین والد و فرزند، آسیب به رشد نوجوانان، مشکلات بزهکاری، انحراف، عزت نفس پایین، افسردگی و فرار از خانه می‌شود. فرزندان در دوره‌های مختلف رشد خود تأثیرات متفاوتی بر رابطه با والدین خود می‌گذارند، با ورود کودک به مدرسه نیاز ارتباط او با والد دیگر خود یعنی پدر پر رنگ‌تر می‌شود، اگر چه در فرایند رشد و تربیت کودک هر دو والد نقش دارند، اما نقش مادر همیشه پررنگ‌تر است، هرچند توصیه می‌شود مادران و پدران به صورت یکسان با فرزند خود در مسائل فکری، احساسی، اجتماعی و ... نقش ایفا کنند (فوئتس[4] و همکاران، ۲۰۱۵). زمانی که پدران ارتباط مناسبی با فرزندان برقرار کنند، سازش یافتگی در فرزند بیشتر می‌شوند اما پدرانی که در روابط خانوادگی چالش و نارضایتی دارند به نیازهای فرزندان کمتر اهمیت داده و حمایت عاطفی کمتری به آنان می‌دهند. اهمیت ارتباط با پدر از این لحاظ است که اگر نوجوان در محیط خانه احساس پشت گرمی کند و احساسات مثبت و ارتباطات بهتری با پدر و درگیری و خشم کمتری نسبت به پدر خود داشته باشند، در این صورت با دلگرمی بیشتر در حوزه تحصیلی فعالیت کرده و کمتر دچار خستگی هیجانی و فرسودگی تحصیلی می‌گردد و انگیزه تحصیلی بالاتری دارد (احمدی و شهبازی، ۱۴۰۰).

در باب اهمیت و ضرورت پژوهش باید گفت، از آنجا که فشارهای روانی در حین تحصیل باعث کاهش بازده و افت تحصیلی در افراد می شود. این فشارهای روانی مخصوصاً در افراد مستعد از نظر ویژگی‌های شخصیتی که علائم روان‌تنی دارند و رابطه منفی با والد خود داشتند پررنگ‌تر است. این مسئله به تدریج باعث فرسودگی تحصیلی و عدم انگیزه به تحصیل خواهد شد. بنابراین نشانگان فرسودگی تحصیلی بر روند اثر بخشی بهداشت روانی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان اثر منفی می‌گذارد. جنبه نوآوری این پژوهش توجه به علائم روان تنی است که تاکنون پژوهش داخلی و خارجی به بررسی فرسودگی تحصیلی با علائم روان‌تنی نپرداخته است و بیشترین تمرکز بر فرسودگی شغلی با علائم روان‌تنی بود. همچنین پژوهش‌های کمی به صورت اختصاصی به بررسی رابطه پدر فرزندی و مؤلفه‌های آن بر فرسودگی تحصیلی پرداخته‌اند. لذا هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی براساس علائم روان‌تنی، ویژگی‌های شخصیتی، رابطه پدرفرزندی و مؤلفه‌های در دانش‌آموزان بود.

روش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و در زمره تحقیقات همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه هفتم متوسطه بودند که ۱۳۷۴ نفر را تشکیل دادند و در منطقه ۵ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند. براساس فرمول کوکران تعداد ۳۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی انتخاب شدند. به این صورت که از بین این مدارس تعداد ۴ مدرسه به صورت تصادفی ساده و به صورت قرعه‌کشی و براساس فراوانی تعداد حضور هر دانش‌آموز در هر مدرسه صورت گرفت. معیار ورود در این پژوهش، اشتغال به تحصیل در پایه هفتم متوسطه و رضایت کامل در شرکت در پژوهش بود و معیار خروج عدم رضایت برای شرکت در پژوهش و عدم پاسخ‌گویی به بیش از ۵ در صد سوالات پرسشنامه بود. ملاحظات اخلاقی این پژوهش شامل، اختیاری بودن در مشارکت و تکمیل پرسشنامه‌ها، اصل رازداری و محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات دانش‌آموزان بود. در مرحله بعد پرسشنامه‌های فرسودگی مدرسه‌ای، علائم روان‌تنی، ویژگی‌های شخصیتی و رابطه پدر فرزندی در بین این دانش‌آموزان توزیع شد. سپس داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۲۶ و آزمون همبستگی و رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

1 . Lee
2 . Peez-Gamaje
3 . Parent-Child Interaction
4 . Fuetes

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

ابزار سنجش

پرسشنامه فرسودگی مدرسه‌ای (SBI)[1]: پرسشنامه فرسودگی مدرسه‌ای، توسط سالملا- آرو[2] و همکاران در سال (۲۰۰۹) طراحی شده است. این مقیاس دارای ۹ گویه و سه مؤلفه شامل؛ خستگی مفرط از فعالیت‌های مدرسه (۴ سوال)، بدبینی نسبت به معنای مدرسه (۳ سوال) و احساس بی‌کفایتی در مدرسه (۲ سوال) می باشد و در یک مقیاس لیکرت شش درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) که هر ماده دارای ارزشی بین ۱ تا ۶ است، فرسودگی تحصیلی را می‌سنجد. حداقل امتیاز در این پرسشنامه ۹ و حداکثر ۵۴ است و نمره بین ۹ تا ۱۸ نشان دهنده میزان فرسودگی تحصیلی در حد نامطلوب، نمره بین ۱۸ تا ۳۶ میزان فرسودگی تحصیلی در حد نسبتاً مطلوب و نمره بالاتر از ۳۶ میزان فرسودگی تحصیلی در حد مطلوب را نشان می‌دهد. سالملا- آرو و همکاران (۲۰۰۹) ضریب روایی همزمان این پرسشنامه را با پرسشنامه اشتیاق تحصیلی در دامنه ۰/۷۰ تا ۰/۸۵ به دست آوردند که نشان‌دهنده روایی مطلوب است. آنان ضریب پایایی را با آلفای کرونباخ، برای نمره کل مقیاس ۰/۹۴ گزارش کردند. در ایران، بدری گرگری و همکاران (۱۳۹۱) به منظور بررسی روایی واگرا از مقیاس اشتیاق تحصیلی شافلی[3] و همکاران (۲۰۰۲) استفاده کردند که همبستگی منفی و معنادار ۰/۶۱- به دست آمد و پایایی آن را از طریق آلفای کرونباخ، ۰/۸۶ به دست آوردند. در این پژوهش آلفای کرونباخ برای نمره کل فرسودگی تحصیلی ۰/۸۴ بود.

پرسشنامه استاندارد علائم روان تنی(PSQ)[4]: پرسشنامه علائم روان‌تنی توسط لاکورت[5] و همکاران (۲۰۱۳) به منظور سنجش علائم روان‌تنی طراحی و تدوین شد، که دارای ۴۷ سوال بود. این پرسشنامه براساس طیف لیکرت با سوالاتی مانند (گیجی، منگی و داشتن احساسات غیر واقعی) به سنجش علائم روان تنی در ۷ روز گذشته می‌پردازد. لاکورت و همکاران (۲۰۱۳) روایی همگرا پرسشنامه ۴۷ سوالی را با مقیاس اضطراب و افسردگی بیمارستانی زیگمون و اسنایت[6] (۱۹۸۳)، ۰/۵۱ و پایایی آن را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آورد. نسخه فارسی این پرسشنامه در ایران توسط حیدری و همکاران در سال (۲۰۲۱) در بین کارکنان اعتباریابی شد و به ۳۹ سوال کاهش یافت. دامنه امتیازات این پرسشنامه بین ۳۹ تا ۱۹۵ است. هر چه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده میزان بیشتر سنجش علائم روان‌تنی خواهد بود و بالعکس. حیدری و همکاران (۲۰۲۱) جهت احراز روایی پرسشنامه، از روایی واگرا با پرسشنامه کیفیت زندگی ویر و شربون[7] (۱۹۹۲)، استفاده شد که دارای همبستگی منفی متوسط تا زیاد از ۷۰/- تا ۰/۲۵- بود. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش حیدری و همکاران (۲۰۲۱) برای این پرسشنامه بالای ۰/۷۰ برآورد شد. در این پژوهش آلفای کرونباخ برای علائم روان‌تنی ۰/۹۵ به دست آمد.

پرسشنامه استاندارد پنج عامل بزرگ شخصیتی (NEO-FFI)[8]: پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیتی توسط کاستا و مک کری[9] (۱۹۹۴) به منظور سنجش ویژگی‌های شخصیتی طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۲۵ سوال و ۵ مؤلفه باوجدان بودن (۵،۱۰،۱۵،۲۰،۲۵)، دلپذیر بودن (۴،۹،۱۴،۱۹،۲۴)، برونگرایی (۲،۷،۱۲،۱۷،۲۲)، روان‌رنجوری (۱،۶،۱۱،۱۶،۲۱) و انعطاف‌پذیری (۳،۸،۱۳،۱۸،۲۳) می‌باشد و براساس طیف لیکرت به سنجش ویژگی‌های شخصیتی می‌پردازد. سؤالات ۸، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۲۰، ۲۲، ۲۴، ۲۳ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۲۵ تا ۱۲۵ خواهد بود. کاستا و مک کری (۱۹۹۴) در پژوهش خود از روایی همزمان با فرم بلند این پرسشنامه استفاده کردند که از ۰/۷۵ برای صفت وجدان گرایی تا ۰/۸۹ برای صفت روان رنجورخویی متغیر بود و ضرایب پایایی با روش آلفای کرونباخ برای صفات؛ باوجدان بودن، دلپذیربودن، برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی و انعطاف‌پذیری به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۷۹، ۰/۷۵، ۰/۸۳ و ۰/۸۰ به دست آوردند. این پرسشنامه توسط گروسی فرشی (۱۳۸۰) بررسی شد که به منظور ارزیابی روایی ملاکی این آزمون از محاسبه همبستگی بین دو فرم گزارشی‌دهی شخصی و گزارش مشاهده‌گر استفاده کردند که ضریب حاصل بین ۰/۴۵ تا ۶۶/ بود. همچنین ضرایب پایایی با روش آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ به دست آمده بود. در این پژوهش آلفای کرونباخ برای مؤلفه های باوجدان بودن، دلپذیر بودن، برون‌گرایی، روان‌رنجورخویی و انعطاف‌پذیری به ترتیب۰/۸۷، ۰/۶۸، ۰/۷۳، ۰/۸۶ و ۰/۶۵ به دست آمد.

1 . School Burnout Inventory (SBI)
2 . Salmela-Aro
3 . Shafli
3 . Psychosomatic Symptoms Questionnaire (PSQ)
4 . Lacourt
6 . Sigmon & Snaith
7 . Weir & Sherbon
8 . Big-Five Personality Questionnaire (NEO-FFI)
9 . Costa & McCae

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

پرسشنامه ارزیابی رابطه والد – فرزند (PCRS)[1]: پرسشنامه ارزیابی رابطه والد – فرزند (PCRS) توسط فاین و اسچووبل[2] (۱۹۸۳) ساخته شده است که از ۲۴ گویه تشکیل شده است که به منظور سنجش کیفیت ارتباط والدین و فرزندان بکار می رود. در این پژوهش از فرم رابطه پدر فرزندی استفاده شده است که دارای ۴ مؤلفه احساسات مثبت (۱۴، ۳، ۱۸-۲۴)، درگیری و آمیختگی پدر (۱، ۲، ۶، ۹، ۱۰، ۱۶)، ارتباطات (۷، ۸، ۱۵-۱۷) و خشم (۱۳) می‌باشد. حداقل امتیاز ممکن ۲۴ و حداکثر ۱۶۸ خواهد بود. نمره بین ۲۴ تا ۴۸ نشان دهنده رابطه والد فرزند ضعیف، نمره بین ۴۸ تا ۹۶ نشان دهنده رابطه متوسط و نمره بالاتر از ۹۶ نشان دهنده رابطه قوی می‌باشد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط ما[3] و همکاران (۲۰۲۱) بررسی و نسبت روایی محتوایی بیش از ۰/۶۵ و شاخص روایی محتوا بیشتر از ۰/۷۹ به دست آمد. همچنین ما و همکاران (۲۰۲۱) آلفای کرونباخ برای فرم پدر را ۰/۹۴ به دست آوردند. در ایران، میرزایی کوتنایی و همکاران (۱۳۹۴) ضرایب پایایی با روش آلفای کرونباخ برای فرم پدر را ۰/۹۳ به دست آوردند و جهت بررسی روایی ملاکی با مقایسه خانواده‌های عادی و طلاق گرفته از آزمون t مستقل استفاده کردند، که تفاوت معناداری بین دو گروه بود (P< ۰/۰۰۱ و t:۲۴ /۴۵). در این پژوهش آلفای کرونباخ به دست آمده برای نمره کل رابطه پدرفرزندی ۰/۸۷ به دست آمد.

یافته ها

در پژوهش حاضر تعداد ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان پایه هفتم متوسطه شرکت داشتند که از این تعداد ۲۰۲ نفر (۶۷/۳۰ درصد) پسر و ۹۸ نفر (۳۲/۷۰ درصد) دختر بودند. میانگین سنی شرکت کنندگان ۱۳/۶۲ و با انحراف استاندارد ۰/۵۱ بود. جدول ۱ ماتریس همبستگی، میانگین، انحراف استاندارد، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
۱-علائم روان تنی	۱											
۲- وجدان‌گرایی	-۰/۳۷**	۱										
۳- انعطاف‌پذیری	۰/۰۳	۰/۰۵	۱									
۴- برونگرایی	-۰/۳۴**	۰/۲۸**	-۰/۰۵	۱								
۵- روان رنجوری	۰/۴۳**	-۰/۳۶**	-۰/۰۳	-۰/۴۰**	۱							
۶- دلپذیری	-۰/۱۱	۰/۰۰۷	-۰/۰۱	۰/۰۸	۰/۱۷**	۱						
۷- احساسات مثبت	-۰/۲۴**	۰/۱۸**	۰/۰۰۸	۰/۲۱**	-۰/۲۵**	۰/۰۹	۱					
۸- آمیختگی با پدر	-۰/۲۶**	۰/۲۲**	۰/۰۳	۰/۲۳**	-۰/۲۴**	۰/۱۶**	۰/۷۸**	۱				
۹- ارتباطات	-۰/۲۷**	۰/۲۰**	۰/۰۰۲	۰/۲۱**	-۰/۲۸**	۰/۰۷	۰/۷۰**	۰/۷۵**	۱			
۱۰- خشم	۰/۱۹**	-۰/۱۶**	-۰/۰۱	-۰/۰۶	۰/۱۹**	۰/۰۰۵	-۰/۰۱	-۰/۰۲	-۰/۱۰	۱		
۱۱- رابطه پدر فرزندی	-۰/۲۵**	۰/۲۰**	۰/۰۲	۰/۲۳**	-۰/۲۶**	۰/۰۷*	۰/۹۲**	۰/۹۱**	۰/۸۷**	۰/۰۴*	۱	
۱۲- فرسودگی تحصیلی	۰/۵۹**	-۰/۳۵**	۰/۰۰۶	-۰/۳۷**	۰/۵۱**	-۰/۰۲	-۰/۲۳**	-۰/۳۶**	-۰/۳۳**	۰/۳۶**	-۰/۳۰**	۱
میانگین	۸۳/۶۴	۱۷/۳۷	۱۷/۲۸	۱۵/۱۹	۱۶/۱۳	۱۴/۶۱	۳۶/۱۶	۲۳/۷۳	۲۰/۵۰	۴/۰۷	۸۴/۴۳	۳۰/۹۴
انحراف معیار	۳۱/۱۷	۳/۵۲	۳/۱۹	۳/۸۵	۴/۲۸	۲/۵۶	۹/۰۰	۷/۰۶	۶/۴۲	۱/۹۱	۲۰/۱۸	۹/۸۸
کجی	۰/۷۳	-۰/۱۹	۰/۳۴	-۰/۲۰	-۰/۱۶	-۰/۱۳	-۱/۲۲	-۰/۸۰	-۰/۵۹	-۰/۱۷	-۱/۳۰	-۰/۱۵
کشیدگی	۰/۱۳	-۰/۱۴	-۰/۴۰	-۰/۰۸	-۰/۴۰	-۰/۲۹	۱/۶۲	۰/۲۸	-۰/۰۳	-۱/۰۳	۰/۸۵	-۰/۵۵

P < ۰/۰۵ * P< ۰/۰۱ **

1 . Parent-Child Relationship Scale (PCRS)
2 . Fine & Schwebel
3. Ma

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

همانگونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود بین فرسودگی تحصیلی با علائم روان تنی (r= ۰/۵۹)، روان رنجوری (r= ۰/۵۱) و خشم (r= ۰/۳۶) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به طوری که با افزایش یافتن میزان هر یک از این متغیرها، میزان فرسودگی تحصیلی نیز افزایش پیدا می‌کند. همچنین بین فرسودگی تحصیلی با وجدان‌گرایی (r= -۰/۳۵)، برونگرایی (r= -۰/۳۷)، رابطه پدر فرزندی (r=-۰/۳۰)، احساسات مثبت (r= -۰/۲۳)، آمیختگی با پدر (r= -۰/۳۶) و ارتباطات (r= -۰/۳۳) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به طوری که با افزایش یافتن میزان هر یک از این متغیرها، میزان فرسودگی تحصیلی کاهش پیدا می‌کند. برای تعیین سهم متغیرهای مورد بررسی از روش تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. در ابتدا به بررسی نتایج پیش‌فرض‌ها پرداخته شد. جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کجی و کشیدگی استفاده شد. از آنجا که میزان کجی و کشیدگی داده‌ها در صورت بودن در رنج ۲+ و ۲- مطلوب است، نتایج نشان داد که توزیع متغیرهای پژوهش در بین آزمودنی‌ها نرمال است. همینطور نتایج آزمون دوربین - واتسون نشان داد که میزان آن برابر با (۲/۱۲) بود که حاکی از نرمال بودن داده‌ها دارد. به منظور استقلال خطاها از آماره دوربین-واتسون (DW=۲/۱۲) استفاده شد که نتایج نشان از برقراری این مفروضه بود. همچنین مفروضه هم‌خطی چندگانه با استفاده از آماره‌های تلرانس و عامل تورم واریانس مورد بررسی قرار گرفت که نتایج نشان داد هیچ کدام از مقادیر تلرانس بالاتر از ۱ و هیچکدام از مقادیر تورم واریانس بالاتر از ۱۰ نبوده که نشان از برقرای این مفروضه است (Tolerance< ۰/۹۰ و VIF< ۲/۵۰). در نتیجه امکان استفاده از رگرسیون پذیرفته می‌شود وجدول (۲) خلاصه مدل و نتایج رگرسیون چندگانه را نشان می‌دهد.

جدول ۲- نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی بر اساس علائم روان‌تنی، ویژگی‌های شخصیتی، رابطه پدر فرزندی و مؤلفه های آن

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	مقدار t	مقدار p	R	R^2	F
	برآورد اثر	خطای معیار برآورد	برآورد استاندارد شده					
مقدار ثابت	۱۲/۵۲	۵/۳۷		۲/۳۳	۰/۰۲			
علائم روان تنی	۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۳۴	۷/۳۳	۰/۰۰۰۱			
وجدان‌گرایی	-۰/۱۴	۰/۱۲	-۰/۰۵	-۱/۱۷	۰/۲۴			
انعطاف‌پذیری	۰/۰۱	۰/۱۲	۰/۰۰۵	۰/۱۱	۰/۹۱			
برونگرایی	-۰/۲۸	۰/۱۱	-۰/۱۱	-۲/۴۲	۰/۰۱			
روان‌رنجوری	۰/۵۶	۰/۱۱	۰/۲۴	۵/۰۳	۰/۰۰۰۱			
دلپذیری	۰/۵۱	۰/۱۶	۰/۱۳	۳/۱۵	۰/۰۰۲	۰/۷۳		
احساسات مثبت	-۰/۰۱	۰/۰۵	-۰/۰۱	-۰/۲۰	۰/۸۳۹		۰/۵۴	۳۴/۷۷
آمیختگی با پدر	-۰/۲۷	۰/۰۹	-۰/۱۹	-۲/۹۷	۰/۰۰۳			
ارتباطات	۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۰۳	۰/۵۰	۰/۶۱۱			
خشم	۱/۲۷	۰/۲۱	۰/۲۴	۵/۹۸	۰/۰۰۰۱			

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که از بین متغیرهای پیش‌بین، متغیرهای علائم روان‌تنی (beta=۰/۳۴ ؛ B= ۰/۱۱؛ P= ۰/۰۰۰۱)، روان‌رنجوری (beta=۰/۲۴ ؛ B= ۰/۵۶؛ P= ۰/۰۰۰۱)، دلپذیری (beta=۰/۱۳ ؛ B= ۰/۵۱؛ P= ۰/۰۰۲) و خشم (beta=۰/۲۴ ؛ B= ۱/۲۴؛ P= ۰/۰۰۰۱) به طور مستقیم و معنادار و متغیرهای برونگرایی (beta= -۰/۱۱ ؛ B= ۰/۱۱؛ P= ۰/۰۱) و آمیختگی با پدر (beta= -۰/۱۹ ؛ B= -۰/۲۷؛ P= ۰/۰۰۳)،به طور غیر مستقیم و معنادار قادر به پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی بودند. همچنین ترکیب تمامی متغیرها با یکدیگر ۵۴ درصد فرسودگی تحصیلی را پیش‌بینی کردند.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، پیش بینی فرسودگی تحصیلی براساس علائم روان تنی، ویژگی‌های شخصیتی، رابطه پدر فرزندی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان پایه هفتم متوسطه بود. یافته‌های پژوهشی نشان داد که علائم روان تنی، فرسودگی تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. این یافته‌ها با نتایج استیگلیک و همکاران (۲۰۲۲)، لونفورد و هاکویست (۲۰۲۰) و نوافله و همکاران (۲۰۱۸) همسو بود. در تبیین این یافته باید بیان کرد، افرادی که علائم روان‌تنی دارند، فشارهای روانی شدیدی را نسبت به افراد سالم تجربه کرده‌اند. بروز علائم روان‌تنی در دانش‌آموزان دوره متوسطه به این دلیل است که زمانی که کودک وارد سن نوجوانی می‌شود با ورود به دوره متوسطه با حجم زیادی از دروس مواجه هستند. سخت‌تر شدن دروس و افزایش تکالیف درسی در دوره متوسطه نسبت به مقطع ابتدایی همراه با افزایش انتظار والدین، مدرسه و جامعه، رقابت با همسالان موجب شده تا دانش‌آموزان با مشکلات روان‌شناختی و رفتاری مهمی مانند افسردگی، غیبت بیش از حد، کاهش انگیزش و افزایش درصد افت تحصیلی مواجه شوند (لونفورد و هاکویست، ۲۰۲۰).

همچنین نتایج پژوهشی نشان داد که از بین ویژگی‌های شخصیتی؛ روان‌رنجورخویی و دلپذیری به صورت مستقیم فرسودگی تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. این یافته‌ها با نتایج بای و همکاران[1] (۲۰۲۰)، کازان و ناستاسا[2] (۲۰۱۵) و تاجیک و همکاران (۱۳۹۷) همسو بود. در تبیین این یافته باید بیان کرد، دانش‌آموزان دارای صفت روان رنجورخویی، به دلیل ترس و احساسات منفی، زودتر دچار خستگی هیجانی و بدبینی نسبت به انجام امور مدرسه می‌شوند و به علت خستگی که در آنان اتفاق می‌افتد به احتمال بیشتری احساس بی‌کفایتی می‌کنند و استرس و اضطراب بیشتری را نسبت به کسانی که این ویژگی شخصیتی را ندارند، تجربه می‌کنند. همچنین افرادی که صفت شخصیتی دلپذیر بودن را دارند، دارای روحیه همکاری بوده و با گروه توافق می‌کنند و تلاش زیادی برای حل مشکلات مربوط به درس می‌کنند اما با پذیرش فشارهای جمع کمتر قادر به بیان خواسته‌های خود هستند، در نتیجه بیشتر دچار فشار روانی می‌شوند (کازان و ناستاسا، ۲۰۱۵). در ادامه مشخص شد که صفت برونگرایی پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار فرسودگی تحصیلی است و با افزایش این صفت، فرسودگی تحصیلی کاهش می‌یابد. این نتایج با پژوهش تاجیک و همکاران (۱۳۹۷)، اسکودوا[3] و همکاران (۲۰۱۷) و ریئس[4] و همکاران (۲۰۱۶) همسو بود. افرادی که صفت برون‌گرایی دارند؛ اجتماعی، فعال و اهل گفتگو هستند، این افراد دوست دارند بیشتر در معرض توجه باشند و علاقه بیشتری به درس و موفقیت تحصیلی دارند. بنابراین با برقراری ارتباط بیشتر با همکلاسی‌ها و معلمان مدرسه، کمتر دچار فرسودگی تحصیلی می‌شود (مولر و همکاران، ۲۰۲۳). در این پژوهش مشخص شد، صفت وجدان‌گرایی و انعطاف‌پذیری پیش‌بینی‌کننده فرسودگی تحصیلی نیست. این نتایج با پژوهش تاجیک و همکاران (۱۳۹۷)، اسکودوا[5] و همکاران (۲۰۱۷) و ریئس[6] و همکاران (۲۰۱۶) ناهمسو و با پژوهش، سواری و بشلیده (۱۳۸۹) همسو بود. در تبیین این یافته باید بیان کرد که وجدان گرایی با ایجاد انجام وظیفه و سخت‌کوشی، در بعضی دانش‌آموزانی که شرایط یا توانایی درس خواندن را ندارند، تولید خستگی یا باعث احساس موفقیت می‌شود. این واکنش دو وجهی موجب کاهش همبستگی سازه وجدان‌گرایی شده است. علاوه براین عدم معنادارای صفت انعطاف‌پذیری با فرسودگی تحصیلی می‌تواند به علت عدم تغییر آمایه‌های شناختی برای سازگاری فرد با محرک‌های محیطی باشد (سواری و بشلیده، ۱۳۸۹).

نتایج پژوهشی نشان می‌دهد که از بین مؤلفه‌های رابطه پدر فرزندی، درگیری و آمیختگی با پدر، به صورت منفی و معنادار فرسودگی تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند، به این معنی که هرچه درگیری و آمیختگی با پدر بیشتر باشد، دانش‌آموز کمتر احساس فرسودگی تحصیلی دارد. این نتایج با پژوهش یون[7] و همکاران (۲۰۱۹) همسو و با نتایج جکسن[8] (۲۰۱۷) ناهمسو بود. در تبیین این نتیجه باید گفت زمانی که ارتباط و آمیختگی مبتنی بر دوستی و یا ارتباط همدلانه میان فرزند و والد ایجاد نمی‌شود، فرزند والد خود را دوست مناسبی برای خود نمی‌داند. اما درک والد از احساسات و افکار فرزند، منجر به رابطه‌ی همدلانه و صمیمانه میان والد و فرزند می‌شود. بنابراین رابطه با والد می‌تواند به عنوان پناهگاه احساسی برای فرزند باشد. از میان والدین نقش آمیختگی پدر با فرزند به ویژه در دوران نوجوانی تأثیرگذارتر از آمیختگی با مادر است. در نتیجه مشارکت و آمیختگی پدر و فرزندان موجب رشد رفتاری مناسب در فرزندان می‌شود و کیفیت بالاتر

1 . Bai
2 . Cazan & Nsstasa
3 . Skodova
4 . Reyes
5 . Skodova
6 . Reyes
7 . Yoon
8 . Jackson

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

درگیری پدر با سطوح پایین‌تر مشکلات رفتاری درونی‌سازی و برونی‌سازی مرتبط است که این مسئله بر روی فعالیت‌های مدرسه فرزندان موثر است (شین[1] و همکاران، ۲۰۱۲). در ادامه نتایج پژوهشی نشان داد که مؤلفه خشم، به صورت مستقیم و معنادار پیش‌بینی‌کننده فرسودگی تحصیلی بود. این نتایج با پژوهش ثمری صفا و همکاران (۱۴۰۰)، پیز-گامجه و همکاران (۲۰۲۰)، کرمانی و حاتمی‌سیدآباد (۱۳۹۸) همسو بود. زمانی که پدران رفتارهای خشونت‌آمیز در ارتباط با فرزندان خود دارند، روابط عاطفی مناسب نداشته و رفتارهای سخت‌گیرانه از خود بروز می‌دهند که این مسئله منجر به بروز افسردگی و آسیب‌پذیری عاطفی در آنان می شود. در واقع تعامل والد فرزند همراه با خصومت متقابل، بدبینی، کنترل بیش از حد و خشونت یک عامل پیش‌بینی‌کنندگی است که موجب بروز آسیب‌هایی در فرزندان و فرسودگی تحصیلی می‌شود (بهمنی و خدابخشی، ۱۳۹۹). در نهایت مشخص شد که مؤلفه‌های ارتباطات و احساسات مثبت به پدر پیش‌بینی کننده فرسودگی تحصیلی نبود. این نتایج با پژوهش لیو[2] و همکاران (۲۰۲۳) همسو و با پژوهش رضاپورمیرصالح و همکاران (۱۳۹۵) ناهمسو بود. در تبیین این نتایج باید بیان کرد، تعاملات مناسب در خانواده نقش مهمی در شادمانی افراد دارد و کارکرد سالم این الگوهای تعاملی، سلامت روان افراد را بهبود می‌بخشد. با توجه به اینکه نقش پدر در جامعه ایرانی کمرنگ‌تر از نقش مادر است. بسیاری از پدرها عنوان می‌کنند به علت اشتغال خارج از خانه، مادر در تربیت فرزند وظیفه اصلی را دارد. این کلیشه سرمنشأ بسیاری از مشکلات فرزندپروری است که بسیاری از مادران از این موضع گله‌مند هستند. بنابراین اگر چه روابط خانوادگی، تأثیرات متقابلی بین احساسات یا رفتارهای والدین و فرزندان می‌گذارد و کیفیت ارتباط والد فرزندی بر رفتار و نگرش نوجوانان و بروز رفتارهای مشکل‌ساز مؤثر است. اما به نظر می‌رسد پدران به دلیل اشتغال و ساعات کاری طولانی ارتباط کمی با فرزندان خود دارند و این مسئله موجب شده تا بیشترین بار مسئولیت فرزندپروری بر روی مادران باشد. با توجه به فرهنگ پدر سالارانه و نقش پررنگ‌تر مردان در تأمین مایحتاج خانواده لزوم و ضرورت ارتباط با فرزندان در درجه اهمیت کمتری قرار گرفته است به گونه‌ای که این ارتباط حتی به مقدار کم نتواسته است بر روی وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار باشد (شوفلید[3] و همکاران، ۲۰۱۶).

در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که متغیرهای پژوهش ۵۴ درصد از متغیر فرسودگی تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. یافته‌های این پژوهش اطلاعات مهمی هم برای معلمان، والدین و هم برای دانش‌آموزان در بر دارد. توجه به جنبه‌های کاربردی پژوهش نیز از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. در این راستا معلمان با در نظر گرفتن صفات شخصیتی دانش‌آموزان و رابطه والد با فرزند، دانش‌آموزان را به سمت صفاتی که کمتر موجب فرسودگی تحصیلی می‌شود، سوق دهند. از جمله محدودیت‌های این پژوهش اجرای آن بر روی دانش‌آموزان پایه هفتم مقطع متوسطه منطقه ۵ تهران بود که نمی‌توان آن را با توجه به تفاوت‌های فرهنگی اجتماعی به کل کشور تعمیم داد. بنابراین پیشنهاد می‌شود این پژوهش بر روی قومیت‌های دیگر نیز اجرا شود. همچنین باید دانش‌آموزانی که علائم روان‌تنی دارند، شناسایی شوند زیرا این مسئله زمینه بروز خستگی و بیزاری آنان از فعالیت‌های مدرسه را فراهم کرده و بر روی موفقیت تحصیلی آنان اثرگذار است. کارگاه‌هایی آموزشی ذهن‌آگاهی و تن‌آگاهی به منظور کاهش علائم روان‌تنی و کارگاه‌های مهارت‌های مدیریت استرس و مهارت‌های اجتماعی برای افزایش برون‌گرایی در مدارس اجرا شود. با توجه به نقش رابطه پدر فرزندی بر روی فرسودگی تحصیلی، حضور فعال‌تر پدران در دستور کار مدارس قرار گیرد و جلسات آموزشی با حضور پررنگ‌تر آنان اجرا و اهمیت نقش پدر در بروز مشکلات یا موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مطرح گردد.

منابع

احمدی، ز.، و شهبازی، م. (۱۴۰۰). بررسی رابطه‌ی باورهای هوشی و ارتباط پدر فرزند با انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پسر، *دو فصلنامه روانشناسی کاربردی دانشگاه شهید چمران اهواز*. *۱۱* (۱)، ۳۸-۲۱. https://doi.org/10.22055/jac.2021.36643.1792

اینانلو، م.، بشردوست، س.، و ابوالمعالی الحسینی، خ. (۱۴۰۱). ارائه الگوی پیش بینی اعتیاد به بازی های آنلاین براساس ویژگی های شخصیتی هگزاکو و رابطه والد-فرزند با میانجیگری تکانشگری، *فصلنامه خانواده درمانی کاربردی*. ۳ (۱)، ۳۱۰-۲۸۵. https://doi.org/10.22034/aftj.2022.293484.1131

بدری گرگری، ر.، مصرآبادی، ج.، پلنگی، م.، و فتحی، ر. (۱۳۹۱). ساختارعاملی پرسشنامه فرسودگی تحصیلی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی در دانش آموزان متوسطه، *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*. *۱۷* (۳)، ۱۸۰-۱۶۴. https://journals.atu.ac.ir/article_5629.html

3. Shin
2 . Liu
3 . Schofield

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

بهمنی، م.، و جهانبخشی، ز. (۱۳۹۹). اثربخشی برنامه مداخله‌ای بازی‌درمانی مبتنی بر رابطه والد-کودک بر بهبود کیفیت تعامل والد-کودک و کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی. ۱۱ (۴۴)، ۱۵۶-۱۳۱. https://doi.org/10.22054/qccpc.2020.51244.2358

تاجیک، س.، محرمی، ج.، و دانش‌پرور، ح. (۱۳۹۷). رابطه ویژگی‌های شخصیتی و تنظیم شناختی هیجان با فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه، *مجله روانشناسی مدرسه. ۷* (۳)، ۸۵-۶۷. https://doi.org/10.22098/jsp.2018.729

سواریی، ک.، و بشلیده، ک. (۱۳۸۹). بررسی ارتباط میان ویژگی‌های شخصیتی با فرسودگی تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع دبیرستان شهر اهواز، *مجله دستاوردهای روانشناختی (علوم تربیتی و روانشناسی). ۴* (۱)، ۱۰۲-۸۹. https://psychac.scu.ac.ir/article_11673.html

ثمری صفا، ج.، دشتی اصفهانی، م.، و پوردل، م. (۱۴۰۰). تدوین مدل سرزندگی تحصیلی براساس ارتباط با مدرسه، جو عاطفی خانواده، انگیزش، خودکارآمدی و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان، *پژوهش‌های مشاوره*. ۲۰ (۷۷)، ۲۵۶-۲۲۵. https://doi.org/10.18502/qjcr.v20i77.6149

رضا پورمیرصالح، ی.، نجیبی، س.، و موسوی، ز. (۱۳۹۵). بررسی رابطه نگرش نسبت به پدر و تعهد به خانواده با اهمال کاری تحصیلی در فرزندان جانبازان، *مجله پژوهش های کاربردی روانشناختی. ۷* (۳)، ۲۱۲-۱۹۹. https://doi.org/10.22059/japr.2016.63466

فاطمی، م.، چوب فروش زاده، آ.، و بهرامی، م. (۱۴۰۲). اثربخشی درمان کاهش استرس مبتنی بر ذهن آگاهی بر کاهش علائم روان تنی و اضطراب امتحان دانش آموزان کنکوری، *مجله تحقیقات علوم رفتاری*. ۲۰ (۴)، ۷۴۵-۷۳۰. https://doi.org/10.52547/rbs.20.4.13

کرمانی، م.، و حاتمی سید اباد، ج. (۱۳۹۸). مواجهه با خشونت در محیط خانه و عملکرد تحصیلی دانش آموزان (مطالعه موردی: دانش آموزان متوسطه دوره اول شهرستان چناران)، *مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد. ۱۶* (۱)، ۸۷-۵۷.https://doi.org/10.22067/jss.v16i1.61240

گروسی فرشی، م.، مهریار، ه.، و قاضی طباطبایی، م. (۱۳۸۰). کاربرد آزمون شخصیتی نئو NEO و بررسی تحلیلی ویژگی‌ها و ساختار عاملی آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های ایران، *فصلنامه علمی پژوهشی علوم انسانی دانشگاه الزهراء. ۱۱*(۳۹)،۱۹۸-۱۷۴. https://ensani.ir/file/download/article/20120426185706-5200-186.pdf

میرزایی کوتنایی، ف.، شاکری‌نیا، ا.، و اصغری، ف. (۱۳۹۴). رابطه تعامل والد- فرزند با سطح رفتارهای پرخاشگرانه دانش آموزان، *مجله سلامت روان کودک*. ۲(۴)، ۳۴-۲۲. https://ensani.ir/file/download/article/20160717151014-10008-34.pdf

ویسکری، ح.، صادقی، م.، و خلیلی گشنیگانی، ز. (۱۳۹۷). بررسی فرسودگی تحصیلی و رابطه آن با راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و تاب‌آوری تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، *نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. ۱۱*(۱)، ۱۳۸-۱۳۳. https://doi.org/10.29252/edcbmj.11.01.17

Ando, T. (2020). *Psychosomatic disode . In: Gellman*, M.D. (eds) Encyclopedia of Behavioal Medicine. Spinge, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-39903-0_424

Bai, Q., Bai, SH., Dan, Q., Lei, L., & Wang, P. (2020). Mothe phubbing and adolescent academic bunout: The mediating ole of mental health and the modeating ole of ageeableness and neuoticism, *Pesonality and Individual Diffeences. 155* (1), 109622 https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109622

Cazan A.M, Nsstasa L. E. (2015). Emotional Intelligence, Satisfaction with Life and Bunout among Univesity Students. *Pocedia Soc Behav Sci. 180*, 1574-1578. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.02.309

Costa, P. T., & McCae, R. R. (1994). *evised NEO Pesonality Inventoy (NEO-PI-) and NEO Five-Facto Inventoy (NEO-FFI) pofessional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment esouces. https://doi.org/10.4135/9781849200479.n9

Fine, M.A. and Schwebel, A. I. (1983). Long-tem effects of divoce on paent-child elationships, *Developmental Psychology. 19*, 703-713. https://doi.org/10.1037/0012-1649.19.5.703

Fuetes, M., Faia, A., Beeghly, M., & Lopes-dos-Santos, P. (2015). The effects of paentalsensitivity and involvement in caegiving on mothe–infant and fathe–infant attachment in a Potuguese sample. *Jounal of Family Psychology*, *30*(1), 147-156. https://doi.org/10.1037/fam0000139

Heidari, Z., Feizi, A., Rezaei, S., Roohafza, H., & Adibi, P. (2021). Psychosomatic symptoms questionnaire (PSQ-39): a psychometric study among general population of Iranian adults. *BMC psychiatry*, *21*(1), 1-14. https://doi.org/10.1186/s12888-021-03278-z

Lacourt, T., Houtveen, J., & van Doornen, L. (2013). “Functional somatic syndromes, one or many?” An answer by cluster analysis. *Journal of psychosomatic research, 74*(1), 6-11. https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2012.09.013

Lee, S., J., Choi, Y., J. & Chae, H. (2017).The effects of pesonality taits on academic bunout in Koean medical students, *Integative Medicine eseach. 6*, (2), 207-213. https://doi.org/10.7717/peerj.10362

Liu, T., Zhou, P., Zuo, Z., Fan, M., & Yang, Y. (2023). Mediating effects of parent–child dysfunctional interactions in the relationship between parenting distress and social–emotional problems and competencies, *Infant Behavior and Development. 21*, (7), 101899. https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2023.101899

Lönnfjod, V. & Hagquist, C. (2020). The association of self-epoted schoolwok pessue, family factos and self-efficacy with psychosomatic poblems elationen mellan självappotead pess i skolan, familjefaktoe, tillto till sin förmåga och psykosomatiska besvä, *Euopean Jounal of Social Wok . 24*, 603-614. https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1722944

Ma, M., Li, D., & Zhang, L. (2021). Longitudinal prediction of children's math anxiety from parent -child relationships. *Learning and Individual Differences*. 88, 102016. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2021.102016

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]

McCae, R. & Costa, R. (1997). Pesonality tait stuctue as a hu-man univesal. *Ameican Psychologist. 52*(5): 509-16. https://doi.org/10.1037//0003-066x.52.5.509

Müller, A. M., Röpke, R., Konert, J. & Bellhäuser, H. (2023). Investigating group formation: An experiment on the distribution of extraversion in educational settings, *Acta Psychologica. 242*, 104111. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2023.104111

Nawafleh, H. A., Al Hadid, L. A., Al Momani, M. M. & Al Sayeh, A. M. (2018). The Prevalence of Psychosomatic Symptoms and Spirituality Levels among University Students in South Jordan, *Health. 10* (1), 107-121. https://doi.org/10.4236/health.2018.101009

Peez-Gamaje, A. F., Gacia, O. F., eyes, M., Sea, E., & Gacia, F. (2020). Paenting Styles and Aggessive Adolescents: elationships with Self- esteem and Pesonal Maladjustment. *The Euopean Jounal of Psychology Applied o Legal Context, 12*(1), 1 - 10. https://doi.org/10.5093/ejpalc2020a1

Reyes, M. E. S., Davis, R. D., Tamayo, M. C. A., Cruz, N. V. V. D., Don, K. K. C., & Pallasigue, C. V. (2016). Exploring five factor model personality traits as predictors ofburnout dimensions among college students in the Philippines. Journal of Tropical Psychology, 6. https://doi.org/10.1017/jtp.2016.4

Salmela-Aro K, Kiuu N, Leskinen E, Numi J-E. (2009). School Bunout Inventoy (SBI). *Eu J Psychol Asses.48*(1), 48-51. https://doi.org/10.1027/1015-5759.25.1.48

Salmela-Aro, K. Upadyaya. (2014). School bunout and engagement in the context of demands-esouces model Bitish , *Jounal of Educational Psychology. 84*, 137-151. https://doi.org/10.1111/bjep.12018

Schofield, T. J., Conger, R. D., Gonzales, J. E., & Merrick, M. T. (2016). Harsh parenting, physical health, and the protective role of positive parent-adolescent relationships. *Social Science & Medicine. 157*, 18-26. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2016.03.027

Shin H, Lee J, Kim B, Lee SM. (2012). Students' perceptions of parental bonding styles and their academic burnout. *Asia Pacific Education Review. 13*(3), 509-517. https://doi.org/10.1007/s12564-012-9218-9

Skodova, Z., Lajciakova, P., & Banovcinova, L. (2017). Burnout syndrome among healthcare students: The role of type D personality. *Western Journal of Nursing Research, 39*(3), 416-429. https://doi.org/10.1177/0193945916658884

Stiglic, G., Cebe, ., M. & Budle, L., C. (2022). Intenet Use and Psychosomatic Symptoms among Univesity Students: Coss-Sectional Study, *Int J Envion es Public Health. 19*(3), 1774. https://doi.org/10.3390/ijerph19031774

Vitanen, T., Engels, M.C., Vasalampi, K. & Lekkanen, M.-K. (2021). Student engagement, tuancy, and cynicism: A longitudinal study fom pimay school to uppe seconday education, *Leaning and Individual Diffeences, 86*, 101972. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2021.101972

Yoon, S., Jennifer, L., Bellamyb, J. L., Kimc, W., & Yoon, D. (2018). Father involvement and behavior problems among Preadolescents at Risk of Maltreatment. *Journal of Child Family Studies. 27*(2), 494–504. https://doi.org/10.1007/s10826-017-0890-6

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-07]